

## **Методична розробка практичного заняття № 12.3**

**Предмет:** Українська мова (за професійним спрямуванням).

**Тема:** Стилiстичнi норми

- Вивчити стилістичні норми;
- Знати стилі та типи мовлення;  
застосовувати загальні вимоги до різностильових текстів.

**Морфологічні та синтаксичні норми сучасної української  
літературної мови, варіанти норм.**

**Тип заняття:** практичне.

**Тривалість заняття:** 2 годин.

**Місце проведення:** аудиторія.

**I. Актуальність теми:** Опанувати мову на рівні фахового спілкування. розширити лексичний і термінологічний запас з метою подальшого використання процесі навчання і майбутньої професійної діяльності. Тому що, мова — це скарбниця духовних надбань нації, досвіду співжиття, праці й творчості багатьох поколінь. У її глибинах — філософський розум, витончений естетичний смак, чистота, сила надзвичайної чутливості до найтонших переливів людських почуттів і явищ природи. Разом із тим мова — це і своєрідний оберіг звичаїв і традицій, запорука інтелектуального зростання. Належачи до так званих живих систем, мова існує не автономно, а в людському суспільстві, похідною від якого є. Існує вона як різноманітні акти мовлення, що повторюються усно та існують письмово. І є основною формою національної культури й насамперед основою літератури. Сучасна освічена людина має знати не лише мовні норми, а й бути активним учасником суспільного життя, тому що політична та економічна сфери впливають на розвиток і розгортання мовної політики країни.

## Додаток № 3

### Практичні завдання основного етапу заняття

**1) Запишіть по 10 числівників простих, складних і складених, порівняйте їх правопис з правописом у російській мові.**

**2) Запишіть невеликий текст, характерний для вашої професії, використовуючи числівники.**

**3) Від поданих числівників утворіть складні прикметники, поясніть їх правопис:**

*Зразок: 'ять — п'ятиповерховий.*

шістнадцять, дев'ятнадцять, сім, три, десять, сімдесят, двісті, сорок п'ять, сімсот п'ятдесят, один, сімдесят сім, двадцять три, сто двадцять чотири, сорок, двадцять два, тридцять

**4) Прочитайте текст, випишіть числівники, цифри запишіть словами. З'ясуйте їх синтаксичну роль у реченні.**

Праця метробудівців — одна з найважчих. Нерідко їм доводиться витримувати більші навантаження, ніж шахтарям-прохідникам. Зате її наслідки ми бачимо щодня. І сотні тисяч киян з нетерпінням чекають, коли буде введено в дію ще хоча б кілька кілометрів підземних трас, бо багатьом мешканцям міста це полегшить щоденні поїздки на роботу й додому або в години дозвілля скоротить шлях до зони відпочинку. Пуск кожної ділянки стає святом не лише для будівельників підземних трас і експлуатаційників метрополітенів, а й для усіх нас. Споруджується ще одна станція — «Печерська». Вона залягає на значній глибині, під площею Лесі України. Тут пройдуть подвійні ескалаторні тунелі. Довжина ділянки — 4,7 кілометра. Для її спорудження вийнято близько 490 тисяч кубометрів ґрунту, змонтовано понад 50 тисяч кубометрів збірного залізобетону. Тут відзначено працю сотень метробудівців, серед них чимало споряджувальників, теслярів, мулярів, монтажників (газ.).

**5) Провідмініайте (на свій вибір) по два простих, складних та складених числівники.**

**6) Провідмініяйте складені кількісні числівники:**

вісімсот сімдесят шість, сімсот шістдесят вісім, шістсот вісімдесят сім

**7) Провідмініяйте складені порядкові числівники:**

триста сорок п'ятий, чотириста дев'яносто третій, дев'ятсот двадцять перший, п'ятдесят восьмий, двадцять другий

**8) З поданими словосполученнями складіть речення, поясніть, у значенні яких частин мови виступає числівник один:**

йшли один за одним; один брокер; одне підприємство; сидить один; одні слова; один на двох; в одному місті; один помножити на нуль; схожі одна на одну; одним поїздом; один день; один одному; одно-однісіньке

**9) Від поданих дієслів утворіть дієприслівники і складіть з ними речення:**

подорожувати, спостерігати, фотографувати, підніматись, їхати, відчувати, казати, розповідати, нести, читати, посилати, пересилати, підписувати, закінчувати

**10) Від поданих нижче дієслів утворіть дієприслівники недоконаного виду і складіть з ними речення:**

читати, писати, збиратись, піти, чути, сміятись, закривати, думати, пізнавати, пориватися, летіти, зупиняти, розповідати

**11) Від поданих дієслів утворіть дієприслівники доконаного виду і складіть з ними речення:**

побігати, подивитися, намалювати, посунути, покласти, розгубитися, вдивлятися, поставити, закрити, почути, підняти, захопити

**12) Перекладіть текст українською мовою.**

Мир без врагов, мир, живущий взаимной любовью, — новое безрассудное желание, противоречащее самой природе, которая даже у животных установила: сильный подавляет слабого, позаботившись лишь об ограничениях. Воистину неумен человек! Он и тут замахивается на невозможное, что не предусмотрено матерью природой.

Но мать природа непредусмотрительно обделила нас крыльями, а мы все-таки летаем. Разве поднялись бы мы в воздух, если б в глубине веков неподготовленный человек с безрассудной страстью, вопреки природе не пожелал заведомо невозможного — хочу летать! Хочу, и все тут, без всяких на то оснований. И основания были добыты позднее.

Слава тем, кто заражает род людской неисполнимыми желаниями! (В. Тендряков).

**13) Прочитайте текст. Випишіть дієприслівники. Визначте їх вид.**

Верховна Рада України від імені Українського народу — громадян України всіх національностей, виражаючи суверенну волю народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення, дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України, прагнучи розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу,

успішно усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями, керуючись Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, схваленим 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням, приймає цю Конституцію — Основний Закон України

(Конституція України).

**14) Прочитайте речення, доповнивши їх. Поясніть, якій ситуації спілкування відповідає кожне з них.**

1. Вибачте, я давно хотів у вас спитати ...
2. Пробачте, мені треба у вас запитати ...
3. Мені потрібна довідка, коли ...
4. Вибачте, я хотів би дізнатися ...
5. Вибачте, я хочу з'ясувати ...
6. Вибачте, я повинен уточнити ...
7. Я хочу у вас запитати ...
8. Мені цікаво було б дізнатися ...
9. Мене цікавлять такі питання: по-перше, ... по-друге, ...

### **Завдання № 15**

*Складіть невелику розповідь про те, як треба правильно слухати співрозмовника.*

### **Завдання № 16**

*Складіть діалоги з поданими формами відмови.*

На жаль; боюсь, що не зможу; я, звичайно, виконав би, але; я не в змозі дати вам відповідь; я не можу відповісти вам на це запитання.

### **Завдання № 17**

*Який з двох варіантів правильний? Поясніть чому.*

зібрані разом - зібрані

все ще залишається - залишається

ми повідомляємо - повідомляємо

співробітничати разом - співробітничати

ми просимо - просимо

повторіть знову- повторіть

### **Завдання № 18**

*На прикладі тексту з вашого фаху зробіть такий аналіз наукового тексту:*

1. Проаналізуйте лексичний склад тексту (термінологічна лексика, загальнонаукова лексика, слова з абстрактним значенням).
2. Визначте інформаційну роль порядку слів у тексті.
3. З'ясуйте, які речення переважають у тексті.
4. Зазначте, чи є в тексті екстралінгвістичні засоби вираження основної проблемної інформації.

### **Завдання № 19**

*Вставте відповідний прийменник. Запишіть словосполучення, розкриваючи дужки.*

Заняття ... (анатомія); лікар ... (фах); називати ... (ім'я); заходи ... (виконання); зауваження ... (ця книжка); рада ... (захист дисертацій); ліки ... (рецепт); проректор ... (навчальна робота); робота ... (тема); відпустка ... (хвороба); ... йти ... (вулиця); не ... (сила); іти ... (вода); іти ... (лікар).

## ДОДАТОК № 4.1.

### Індивідуальний контроль сформованості навичок:

#### Усні відповіді на питання:

1. Яку роль в ділових документах відіграють числівники?
2. У яких випадках рекомендується писати форму однини, а в яких — множини?
3. Наголошення яких числівників слід запам'ятати?
4. Як записуються складні та складені числівники?
5. Зв'язок числівників з іменниками.
6. Пояснити що таке збірні числівники?
7. Написання цифр та символів.
8. Використання дієслова у професійному мовленні.
9. Використання дієприкметника у діловому мовленні.
10. Використання дієприслівника у професійному мовленні.
11. Використання книжних слів у діловому мовленні.
12. Використання іншомовних слів у діловому мовленні.

## ДОДАТОК № 4.2.

### **Фронтальний аналіз сформованості ЗУН** **(тестовий контроль)** **1 варіант**

- Завдання 1 – 6 мають по чотири варіанти відповіді, серед яких лише один правильний. Потрібно вибрати правильний варіант відповіді.
1. Позначте рядок, у якому правильно розставлені розділові знаки при прямій мові:
    - А. « - Розкажіть, дідусю, про неволю турецьку, »- просить Михайлик.
    - Б. Дід Данило підвів голову і сказав: « Кожен повинен боронити свій рідний край, не жаліючи життя!»
    - В. А вчитель казав далі «Напевне, ти свій хліб їла, бо я ніколи не повірю, що ти можеш украсти».
    - Г. «А що я тобі скажу, - почала вона тихо, - Адже ти сам знаєш...»
  2. Позначте рядок, у якому всі слова синонімічні:
    - А. Говорити, балакати, мовчати, розмовляти;
    - Б. Шлях, дорога, траса, путівець;
    - В. Бігти, йти, плестися, сидіти;
    - Г. Великий, величезний, малий, гігантський;
  3. Позначте, якими лексичними одиницями є слова *заїзд – з'їзд*?
    - А. паронімами;
    - Б. антонімами;
    - В. омонімами;
    - Г. синонімами;
  4. Позначте рядок, у якому фразеологізм має значення *бігати без передишки*.
    - А. як дурному з гори бігти;
    - Б. як білка в колесі;
    - В. як солоного зайця ганяти;
    - Г. як горохом об стіну;

5. Позначте рядок, у якому всі слова написані правильно:

- А. морквяний, медвяний, тьмяний, рутвяний;
- Б. святковий, арф'яр, верб'я. черв'як;
- В. бюро, буряк, різб'яр, пір'іна;
- Г. дит'ясла. з'економити, об'їзд, приїзд;

6. Позначте рядок, у якому у всіх словах припущено орфографічні помилки

- А. цінний, денний, юннат, священний;
- Б. розрісся, ллє, попідтинню, попідвіконню;
- В. міддю, сталлю, Керчю, совістю;
- Г. священник, стаття, статей, беззаконний;

\* Завдання 7-9 мають по п'ять варіантів відповіді, серед яких два правильних варіанти.

7. Позначте рядки, у яких подано прості речення:

- А. До кого я пригорнуся і хто приголубить?
- Б. Мов зачарований, стоїть Бахчисарай.
- В. Скоро вся долина і гори блищали вогнями і разом з димом з землі здійсмається вгору пісня.
- Г. З рідною мовою пов'язані найдорожчі спогади про перше слово, почуте в колиці материних уст...
- Д. В даліні хиталися дерева і шумів задумливий прибій.

8. Позначте речення, у яких правильно вжиті розділові знаки при відокремлених членах речення:

- А. Стаючи на обраний гостинець, ми знаємо, хто шлях той торував.
- Б. На світі все знайдеш крім рідної матері.
- В. Омиті росами, квіти розтулюють повіки.
- Г. Рука, засмагла від роботи, нам сіє благодатний мир.
- Д. Досвітні огні, переможні, урочі, прорізали темряву ночі.

9. Позначте рядки, у яких правильно вжито форми кличного відмінка.

- А. колеже, брате, сину, вчителе, кравче;



Б. колего, Олеже, кобзарю, тату, діду;

В. Олесю, Наталю, Олегу, шахтарю, бійцю;

Г. бабусю, матусе, Маріє, Явтуше, сине;

Д. шахтарю, полковнику, ясеню, доне, Ілліє;

- \* **Завдання 10 передбачає встановлення відповідності. Кожна цифра може використовуватися лише один раз.**

**10.** Установіть відповідність між стилями та мовними засобами і стильовими рисами.

- |                   |  |
|-------------------|--|
| А. публіцистичний | 1. Логічність, точність, доказовість, терміни;                     |
| Б. науковий       | 2. Стилістично – нейтральні мовні засоби, канцелярська лексика;    |
| В. художній       | 3. Емоційність, суспільно – політична лексика;                     |
| Г. розмовний      | 4. Невимушеність, емоційність, просторічні слова, неповні речення; |
|                   | 5. Образність, використання всіх мовних засобів, емоційність;      |

- **Завдання 11 – 12 потребують самостійного розв’язання.**

**11.** Провідмініайте числівники 17, 365;

**12.** Напишіть доручення.

## СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 342 с.
2. Бирик С.П., Михно І.Л., Пустовіт Л.О., Сюта Г.М. Універсальний довідник практикум з ділових паперів. – К.: Довіра, 1997. – 399 с.
3. Деркач П.М. Короткий словник синонімів української мови. – Львів-Краків-Париж: Просвіта, 1993. – 208 с.
4. Ділова українська мова: Навч. посіб / О.Д. Горбул, Л.І. Галузинська, Т.І. Ситнік, С.А. Яременко; За ред. О.Д. Горбула. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 226 с.
5. Дудик П.С. Стилїстика української мови: Навчальний посібник. – К.: Вид центр «Академія», 2005. – 307 с.
6. Економічна енциклопедія: У 3 томах / Голова ред. ради Б.Д. Гаврилишин. – К.: Вид. центр «Академія», 2000.
7. Зубенко Л.Г., Немцов В.Д. Культура ділового спілкування: Навчальний посібник. – К.: «ЕксОб», 2000. – 200 с.
8. Кірічок О.Г., Корбутяк В.І., Процюк В.К., Дубич К.В. Документування у менеджменті: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 216 с.
9. Козачук Г.О. Українська мова – для абітурієнтів: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1993. – 272 с.
10. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: Навч. посіб. – К.: Юніверс, 2003. – 280 с.
11. Корж А.В. Ділова українська мова для юристів. Лекції та комплексні завдання: Навч. посібник. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. – 176 с.
12. Костиця Н.М., Свистун В.І., Ягупов В.В. Методика навчання студентів спілкуванню в управлінській діяльності: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 272 с.
13. Мамрак А.В. Українське документування: мова та стиль: Навчальний посібник: Вид. третє. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.
14. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: Навчальний посібник. – К.: Вид. центр «Академія», 2007. – 359 с.
15. Мозговий В.І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 592 с.
16. Паламар Л.М., Кацавець Г.М. Мова ділових паперів: Практ. посібник. – К.: Либідь, 1996. – 208 с.
17. Практикум з українського ділового мовлення / Л.Г. Погиба, Н.Г. Шкурятяна, Т.О.Грибіниченко та ін. – К.: ФАДА, ЛТД, 2002. – 359 с.
18. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради: Навч. посібник. – 2-е вид., стереотип. – К.: Либідь, 2001. – 240 с.
19. Потелло Н.Я. Теорія і практика ділового мовлення: Навч. посібник. – К.: МАУП, 1999. – 132 с.
20. Потелло Н.Я., Скиртач Г.Є. Українське ділове мовлення і спілкування: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2003. – 440 с.

21. Пустовіт Л.О., Скопненко О.І., Сюта Г.М., Цимбалюк Т.В. Словник іншомовних слів. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.
22. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. – Львів: В-во «Сполом», 2001. – 223 с.
23. Ренді Чарльз Еппінг. Путівник по світовій економіці для початківців. – Інститут демократії імені Пилипа Орлика, 1995. – 143 с.
24. Сайтарли І.А. Культура міжособистісних стосунків: Навчальний посібник. – К.: „Академвидав”, 2007. – 239 с.
25. Томан Іржі. Мистецтво говорити. – К.: В-во “Україна”, 1996. – 267 с.
26. Українська мова за професійним спрямуванням. Практикум: Навчальний посібник / За ред. Т.В. Симоненка. - К.: Вид центр «Академія», 2009. – 270 с.
27. Українська мова. Практикум: Навч. посібник / Пазяк О.М., Сербенська О.А., Фурдуй М.І., Шевченко Л.Ю. – К.: Либідь, 2000. – 384 с.
28. Українська мова професійного спілкування: Навчальний посібник для студентів спеціальності “Туризм” / Матвеева Г.В., Линчак І.М. – К.: КУТЕП, 2004. – 243 с.
29. Український правопис. – К.: Наукова думка, 1993. – 235 с.
30. Хміль Ф.І. Ділове спілкування: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 278 с.
31. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: Підручник. – К.: Атіка, 2004. – 590 с.
32. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. – 4-е вид. – К.: Освіта, 2000. – 254 с.

### **Словники**

1. Ганич Д.І., Олійник С.І. Русско-украинский и украинско-русский словарь. – К.: Лыбидь, 2020. – 560 с.
2. Ганич Д.І., Олійник С.І. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 2015. – 360 с.
3. Головащук І.С. Російсько-український словник сталих словосполучень. - К.: Наукова думка, 2001. – 640 с.
4. Головащук І.С. Складні випадки наголошення. Словник-довідник. – К.: Либідь, 2001. – 192 с.
5. Головащук С. І. Словник наголосів. – К.: Наукова думка, 2010. – 205 с.
6. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. – К.: Наукова думка, 2004. – 448 с.
7. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. – К.: Видавництво «Українська книга», 2004. – 448 с.
8. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. – Львів: БаК, 2006. – 562 с.
9. Куньч З.Й. Універсальний словник української мови. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2007. – 848 с.
10. Олійник О., Сидоренко М.М. Російсько-український словник наукової термінології. – К., 2014. - 201 с.

11. Олійник О., Сидоренко М.М. Українсько-російський і російсько-український тлумачний словник. – К., 2011. – 186 с.
12. Орфографічний словник української мови / Уклад. Головащук І.С. – К., 2014. – 245 с.
13. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. /Уклад. М.М. Пещак та ін. - К.: Довіра, 2011. – 955 с.
14. Російсько-український словник-довідник: Близько 102 тис. слів і сполучень. 2-е від. / Упроряд. О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк; За ред. В.М. Бриціна. - К.: Довіра, 2018. – 942 с.
15. Російсько-український фразеологічний словник: Фразеологія ділової мови / Уклад. Підмогильний В., Плужник Є. – К., 2013. – 574 с.
16. Словник іншомовних слів / За ред. О.Мельничука. – К.: Гол. ред. української рад. енциклопедії, 2015. – 774 с.
17. Словник скорочень в українській мові: Понад 21 000 скорочень / Уклад.: Н.Д. Гула, В.В. Жайворонок, Л.П. Жарова та ін.; За ред. Л.С. Паламарчука. – К.: Вища школа. Головне вид-во, 2018. – 512 с.
18. Словник труднощів української мови: Біля 15 000 слів / Д.Г. Гринчишин, А.О. Капелюшний, О.М. Пазак та ін.; За ред. С.Я. Єрмоленко. – К.: Рад. шк., 2019. – 336 с.
19. Словник української мови: У 11 т. – К., 1971 – 2019.
20. Словник-довідник з культури української мови / Д.Гринчишин, А. Капелюшний, О.Сербенська, З.Терлак. – К.: Знання, 2016. – 367 с.
21. Тараненко А.А., Брицын В.М. Русско-украинский словарь для деловых людей. – К., 2012. – 445 с.
22. Український орфографічний словник: Близько 165 тис.слів / За ред. В.М. Русанівського – К.: Довіра, 2016. - 940 с.
23. Шевчук С.В. Російсько-український словник ділового мовлення - Русско-украинский словарь деловой речи. – К.: Вища школа, 2018. – 487 с.

### ***Інтернет – ресурси***

1. [www.litopys.org.ua](http://www.litopys.org.ua)
2. [www.mova.info](http://www.mova.info)
3. [www.novamova.com.ua](http://www.novamova.com.ua)
4. [www.pereklad.kiev.ua](http://www.pereklad.kiev.ua)
5. [www.pravopys.net](http://www.pravopys.net)
6. [www.r2u.org.ua](http://www.r2u.org.ua)
7. [www.rozum.org.ua](http://www.rozum.org.ua)